

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Standardverket i palliativ medisin

Derek Doyle, Geoffrey Hanks, Nathan Cherny, Kenneth Calman, red.

Oxford textbook of palliative medicine

3. utg. 1 270 s, tab, ill. Oxford: Oxford University Press, 2005. Pris GBP 60
ISBN: 0-19-856698-0

Lanseringen av en stor, internasjonal lærebok har betydd mye for fremveksten av faget palliativ medisin. Helt fra første utgave kom ut i 1993, har *Oxford textbook of palliative medicine* (populært kalt OPM) vært referanseverket innenfor dette fagområdet.

Tredje utgave av boken innfrir også i høy grad forventningene. Boken er grundig revidert og oppdatert i tråd med utviklingen av fagområdet, med bidrag fra et bredt sammensatt internasjonalt ekspertpanel.

Da første utgave ble planlagt, valgte man bevisst å skrive en bok i «palliative medicine» og ikke i «palliative care». Dette er en medisinsk lærebok, og målgruppen er først og fremst leger. Samtidig brukes boken i stor utstrekning av sykepleiere og andre fagpersoner som arbeider i palliasjon.

Boken dekker alle områder av fagfeltet palliativ medisin. Den spenner fra finansieringsordninger og organisering til teamdynamikk og rehabilitering, fra genetik og molekylærbiologi til kunst og litteratur. Omtrent halve boken er viet symptomlindring ved langtkommen kreftsykdom. Nytt i denne utgaven er kapitler om palliasjon ved ikke-maligne sykdommer som AIDS, kronisk obstruktiv lungesykdom, hjertesvikt og nevrologiske lidelser. Det er også nye kapitler om palliativ medisin i geriatri og i intensivmedisin samt om alternativ og komplementær behandling. Boken dekker etikk og kommunikasjon, psykiske, sosiale, kulturelle og åndelige aspekter ved palliasjon, sorgarbeid og oppfølging av etterlatte. Egne kapitler omhandler palliativ behandling i hjemmet og den døende pasienten samt hva andre fagområder kan bidra med i palliativ behandling og pleie. Forskning og undervisning gis bred drøfting, og boken avsluttes med et globalt perspektiv.

Til tross for stort format og liten skrift fremstår boken som lettlest og oversiktlig.

Det er forbausende liten overlappning mellom kapitlene, og verket har et helhetlig preg. Paperbackversjonen virker robust og er langt billigere enn innbundet utgave.

Fjerde utgave er allerede under planlegging. Kan boken forbedres ytterligere? Selv om en internasjonal lærebok verken kan eller skal erstatte en lokal metodebok eller kliniske retningslinjer, kunne den vært enda mer praktisk anlagt. Undertegnede kunne ønske flere pasienteksempler og flere tekstbokser/rammer med hovedbudskap. Referanselistene er så utfyllende at det kan være vanskelig å orientere seg, og kan med fordel kortes ned. Mens Nordisk spesialistkurs i palliativ medisin er kommet med i boken, er kontaktadressen for informasjon om palliasjon i Norge feil.

Hovedinntrykket av den foreliggende utgaven er likevel overveldende positivt. Boken er uunnværlig for alle leger som vil fordype seg i palliativ medisin, og den bør være en selvskreven oppslagsbok på alle avdelinger som gir palliativ behandling.

Dagny Faksvåg Haugen

Kompetansesenter i lindrende behandling
Helseregion Vest
Bergen

Begrepsmessig propedeutikk

Even Lærum

Frisk, syk eller bare plaget?

Innføring i medisinsk nøkkeltkunnskap.
264 s, tab, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2005.
Pris NOK 338
ISBN 82-7674-583-0

Hva betyr egentlig begreper som helse, livskvalitet, mestring og sykdom? Hva vet vi om andre yrkesgrupper i helsevesenet og alternative behandlingsformer? Slike spørsmål danner oppaktet til boken *Frisk, syk*

eller bare plaget? Forfatteren Even Lærum er leder av Formidlingsenheten ved Nasjonalt ryggnettverk, Ullevål universitetssykehus.

Boken er myntet på studenter innen grunnutdanningen i helsefag, og målsetningen er å gi en generell innføring i fag-

termer og helsefaglig nøkkeltkunnskap som danner en felles basis, uavhengig av spesifikk utdanning. Lærum skriver godt og lett-fattelig, og teksten er rikt illustrert. Teksten omhandler helse- og sykdomsdefinisjoner, diagnosen og diagnostiske tester, forholdet mellom behandler og pasient samt sykdom og helse i et samfunnsperspektiv. Bakerst i boken er det en liste med en kort beskrivelse av ulike yrkesgrupper i helsevesenet.

Boken vil ikke kunne erstatte pensumlitteratur om lege-pasient-forholdet eller samfunnsmedisinske emner i den medisinske grunnutdanningen. Den gir likevel en glimrende innføring i sentrale emner. Dette er en bok jeg svært gjerne skulle hatt for hånden da jeg selv var medisinstudent. Boken er åpenbart en kilde til kunnskap også for andre helsefaglige studenter og yrkesgrupper. Even Lærum har med denne boken lagt ned et arbeid som kan bedre forutsetningene for gjensidig forståelse og kommunikasjon på tvers av yrkesgrupper i helsevesenet. Dette skal han ha all heder og ære for.

Jan C. Frich

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitet i Oslo

Luftforurensning og helse

Michal Krzyzanowski, Birgit Kuna-Dibbert, Jürgen Schneider, red.

Health effects of transport-related air pollution

190 s, tab, ill. Genève: Verdens helseorganisasjon, 2005. Pris CHF 60
ISBN 92-890-1373-7

Det har i de siste ti årene vært en betydelig utvikling i kunnskapen om hvordan luftforurensning påvirker vår helse. Denne boken forsøker å oppsummere kunnskapen om dette temaet. En rekke internasjonale eksperter

har bidratt til de fem hovedkapitler boken består av, og redaktørene har pekt ut beslutningstakere og eksperter som bokens viktigste målgrupper.

Tittelen dekker ikke fullt ut bokens innhold, i og med at bare 40 av de 190 sidene omhandler helseeffekter av trafikkrelatert

luftforurensning. De andre kapitlene omhandler faktorer som bestemmer utslipp av forurensning, trafikken bidrag til nivåene av luftforurensning i Europa, forhold som har betydning for menneskers eksponering for trafikkrelatert luftforurensning og en kortere omtale av risikovurderinger.

Boken viser hvor sammensatt kunnskapen om trafikkrelatert luftforurensning og mulige helseeffekter av slik forurensning er, og hvor nødvendig tverrfaglig tilnærming har vært for å utvikle denne kunnskapen. 190 sider er knapt for å kunne omhandle de utvalgte temaene på en grundig måte. Det kan derfor diskuteres om boken inneholder tilstrekkelig informasjon til å ha eksperter på området som en av hovedmålgruppene. På den annen side er bokens innhold vel komplisert til å egne seg godt for personer uten noen forhåndskunnskap om temaene. Boken er likevel et godt alternativ til både kompliserte vitenskapelige artikler og rapporter som krever betydelig forkunnskap og til populariserte fremstillinger i massemedier.

Boken inneholder nyttig og interessant informasjon om luftforurensning, kilder til denne, måling og nivåer av luftforurensning og menneskers eksponering for den. Disse kapitlene inkluderer et stort antall instruktive figurer og tabeller som letter lesingen. Kapitlet om helseeffekter oppsummerer dagens viten på en balansert og velformulert måte. Det blir tatt nødvendige forbehold i konklusjonene. Boken gir i tillegg leseren et innblikk i metodologiske utfordringer og begrensninger og peker på en rekke områder hvor det er behov for å videreutvikle dagens kunnskap.

Per Nafstad

Seksjon for epidemiologi og forebyggende medisin
 Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
 Universitetet i Oslo

Finansiering av legemiddelbruk

Jaume Puig-Junoy, red.

The public financing of pharmaceuticals

An economic approach. 255 s, tab, ill.
 Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2005.
 Pris USD 110
 ISBN 1-84542-088-8

Denne omfattende artikkelsamlingen tar sikte på å gi en helhetlig tilnærming til og drøfting av økonomiske problemstillinger knyttet til offentlig finansiering av legemidler, herunder effektivitets- og likhetsaspekter og dertil tilhørende politikkimplikasjoner.

Alle artikkelforfatterne er spanske, og boken er opprinnelig utgitt på spansk i 2002. Boken henvender seg primært til

akademia, beslutningstakere innen myndigheter og forsikringsselskaper og legemiddelindustri med interesse for problemstillinger knyttet til offentlig finansiering av legemidler.

I første del av artikkelsamlingen tas det opp problemstillinger knyttet til regulering og konkurranse i legemiddelsektoren i makroforstand, herunder innovasjonstakt og prisnivå på legemidler. I andre del fokuseres det på bruken av og effektiviteten til de oftest brukte virkemidlene ulike nasjonale finansieringsansvarlige bruker for å regulere legemiddelutgiftene, både på tilbuds- og etterspørselssiden. I tredje del ses det på situasjonen i Spania hva angår legemiddelutgifter nå og i fremtiden.

Artikkelsamlingen er bredt anlagt, og mange av de relevante problemstillingene som gjelder finansiering av legemidler også i Norge, berøres. Innen dette feltet foregår det imidlertid en rivende utvikling, og beskrivelsene av gjeldende situasjon i mange av landene er derfor ikke oppdatert.

Siden den er skrevet for det spanske markedet og mange av resonnementene preges av den spanske situasjonen, er verdien av å lese boken kanskje størst for dem som har konkret interesse for spansk marked.

Enkelte av artiklene fremstår som tyngre å lese enn andre. Det er også en viss overlapping mellom artiklene, men dette er vanskelig å unngå i en artikkelsamling.

Mange interessante problemstillinger tas opp, som for eksempel Ramsey-prising (ulik pris i ulike markeder avhengig av etterspørselstettheten kan gi større samfunnmessig overskudd), likhetsprising (prinsipp lansert av WHO, som innebærer at de ulike nasjonene bidrar til å dekke de faste utviklingskostnadene proporsjonalt med en velstandsindikator, slik at rike land betaler mer enn fattige land), behovet for prisregulering i delmarkeder med effektiv konkurranse, offentlig finansiering av den forskning og utvikling som industrien i dag bedriver samt at samfunnet/myndighetene kjøper ut verdien av patentene fra legemiddelfirmaene etter at forskningen er ferdigstilt og legemidlet lansert. De to sistnevnte tiltak med utgangspunkt i at prisen skal bringes ned mot den marginale kostnaden knyttet til produksjon, er i virkeligheten kanskje mest av teoretisk interesse.

Artikkelsamlingen gir alt i alt en grei oppsummering av karakteristika ved legemiddelmarkedet og legemidler. Den bringer kanskje ikke så mye nytt for dem som er orientert innen dette feltet, og den har visse svakheter. Men for dem som ønsker å sette seg inn i dette området, kan kanskje de mer teoretisk anlagte delene av artikkelsamlingen være verdt å lese.

Erik A. Stene

Legemiddelindustriforeningen
 Oslo

Europeisk folkehelsearbeid anno 2004

Gunnar Tellnes, red.

Urbanisation and health

New challenges in health promotion and prevention. 368 s, tab, ill. Oslo: Unipub, 2005.
 Pris NOK 329
 ISBN 82-7477-208-3

Boken baserer seg på innlegg og foredrag ved den 12. europeiske folkehelsekonferansen (EUPHA) som ble holdt i Oslo 6.–9. oktober 2004. Den inneholder 31 artikler som favner vidt når det gjelder aktuelle folkehelseproblemer

i Europa. Bokens tittel er nok misledende, selv om den er identisk med konferansens erklærte tema: bare fire av kapitlene tar opp urbanisering og helse som tema. Dette er gjerne symptomatisk for slike årlige folkehelsekonferanser: bredden går på bekostning av fordypning og konsentrasjon.

Når dette er sagt, inneholder boken mange gode presentasjoner som fortjener å få et lengre liv enn talte ord og flyktige powerpointpresentasjoner i en urolig foredragssal. Det er meget fortjenstfullt av konferansens president og arrangører å ta det tunge ekstraarbeidet som ligger i å samle inn og redigere muntlige innlegg til boklig format. Boken er sendt konferansedeltakerne og vil forhåpentligvis få en langt videre lesekrete.

Selv hadde jeg spesiell glede av å lese Gro Harlem Brundtlands poengterte åpningsforedrag om folkehelsearbeid i en globalisert verden, hvor hun argumenterer for å utvikle felles strategier gjennom Verdens helseorganisasjon for å møte kjente og nye folkehelsestrusler. Håndteringen av SARS-epidemien ble en suksesshistorie for WHO, likeså konvensjonen om tobakkskontroll som 192 medlemsland sluttet seg til i 2003.

Også Johannes Siegerists foredrag om sosiale helseulikheter i Europa var verdt et gjensyn. Siegerist gjør her et forsøk på å forklare hvordan slike likheter oppstår og å foreslå tiltak for å motvirke dem, da særlig tiltak for underprivilegerte barn og tiltak rettet mot organisatorisk og psykososialt arbeidsmiljø.

Et tredje vektige bidrag er Richard Horst Noacks diskusjon av hva moderne folkehelsearbeid bør omfatte (kapittel 11). Han hevder at dagens folkehelsearbeid mangler retning, tilstrekkelig kapasitet og en støttende infrastruktur. Like nødvendig er en mer inngående analyse av forholdet mellom mer snevre sykdomsforebyggende strategier og bredere helsefremmende arbeid. Noack argumenterer for å arbeide for en salutogen kul-